

Fotografera fåglar – del 2

Intresset för fågelfotografering har blivit stort och allt fler fågelskådare börjar fotografera fåglar. I tre artiklar ger jag tips på vilken utrustning du behöver, vilka kamerainställningar du bör använda samt hur du kan bildbehandla dina bilder i Photoshop Lightroom. Denna andra artikel handlar om kamerainställningar

Text & foton: Mikael Arinder

Om du aldrig hållit på med kameror tidigare så rekommenderar jag att du läser någon grundläggande bok om fotografering för att förstå hur exponeringstid/bländare/ISO-tal hänger ihop och hur man ställer in dessa parametrar på kameran. Läs också kamerans manual och lär dig hitta hur man ändrar antalet auto-

fokuspunkter, hur man växlar mellan olika autofokuslägen m.m. Låt aldrig kameran själv välja autofokuspunkter och använd inte Auto- eller Programautotikläget, då tappar du kontroll över fotograferingen. Acceptera också att det inte finns en universalinställning för att få bra bilder, utan du måste kunna lite grann

Flytta autofokuspunkten (röd kvadrat) till fågelns öga snarare än att sätta punkten mitt på fågelns kropp. Ett skarpt fågelöga ger ett intryck av en knivskarp bild. Om du komponerar bilden i sökaren, som i detta exempel, så kan autofokuspunkten flyttas till fågelns öga med hjälp av kamerans joystick. Bilden är tagen med Bländarautomatik/Slutartidsförval på 1/800 s och One shot/Single-servo autofokus som är lämpligt för sittande fåglar. Brunglada, Egeside, 28 nov 2022.

om hur du ändrar kamerainställningarna efter situation.

Har kameran olika "autofokus-mode" kan det vara värdefullt om du lär dig hur man växlar mellan dem och förstå vilken "mode" som i bäst i respektive situation. Googla på "autofocus settings for bird photography" och lär dig mer!

Tänk på att använda minneskort i kameran som har tillräckligt hög skrivhastighet, dvs. som möjliggör för kameran att spara bilderna i den takt du tar dem. Detta kan vara begränsande vid seriebildstagnation. Följ kameratillverkarens rekommendationer.

Om RAW-format och färgrymder

Bilder i RAW-format innehåller mer information än JPEG-bilder. Man ställer in RAW- eller JPEG-format i kamerans meny. Många fågelfotografer väljer att fotografera i RAW-format eftersom det ger större möjligheter att rädda felexponerade bilder i efterhand än om man fotograferar i JPEG-format. Å andra sidan måste RAW-bilder redigeras i efterhand för att man ska kunna ladda upp dem på webben eller printa dem. Bildfilerna blir tunga i RAW-format, och det får man kompensera med ett minneskort som har större lagringsutrymme och med större hårddiskar att lagra bildfilerna på.

Om bilderna bara ska användas på webben så är färgrymden sRGB lämplig. Om du också tänker publicera bilderna i tryckta medier så är det bättre att fotografera i den mer kompletta färgrymden Adobe RGB (1998). Välj färgrymd i kamerans meny.

Bländarautomatik/Slutartidsförval är att föredra

Fågelfotografen tvingas prioritera antingen exponeringstid eller bländare eller ISO-tal. Valet blir ofta en snabb ex-

poneringstid för att kunna få en skarp fågel. Valet sker på bekostnad av största möjliga bländare (låg bländarsiffra) som ger kort skärpedjup, samt kräver högre ISO-tal med risk för gryniga bilder. Detta är dock mer lockande än att få klara, ogryniga bilder vid lågt ISO-tal, men som är rörelseoskarpa eftersom exponeringstiden är för lång.

Jag har nästan alltid kameran inställd på bländarautomatik/slutartidsförval (Tv/S) och på Auto ISO. Det kan vara klokt att i kamerans meny ställa in ett övre max-värde för Auto ISO, t.ex. 6400 eller 12800, för att inte bilderna ska riskera bli hopplöst gryniga. Vad gäller antal sökarpunkter för autofokusen så väljer jag oftast en enda punkt i mitten. Med min spegelreflexkamera försöker jag alltid rikta autofokuspunkten på fågelns öga snarare än att sätta punkten mitt på fågelns kropp. Ett skarpt fågelöga ger nämligen ett intryck av en knivskarp bild. Vissa moderna, spegellösa kameror har ögondetektion och förmår att automatiskt ställa in skärpan på fågelns öga. En utmärkt finess!

Sittande fåglar

När jag fotograferar sittande fåglar så ställer jag in 1/800 s, One shot/Single-servo autofokus (AF-S) samt långsam seriebildstagnation. Då ställer kameran in skärpan en gång och ändrar den inte därefter om fågeln sitter still. Är ljuset dåligt går jag ner i slutartid till 1/500 eller 1/250 och tar i gengäld fler bilder för att vara säker på att få några skarpa. Man bör egentligen inte gå under 1/brännvidden, t.ex. 1/500s om man har ett 500 mm tele, för att vara säker på att få skarpa bilder. Bildstabilisering och/eller stativ ökar dock möjligheterna att få bra bilder vid längre exponeringstider. Tänk på att även om kameran är still så kanske fågeln rör lite på sig.

Promenerande vadare kan vara svåra att få skarpa. Då krävs Bländarautomatik/Slutartidsförval på åtminstone 1/1600 s (eller snabbare), kontinuerlig autofokus och seriebildstagnning. Denna bild är tagen på 1/1600 s. Kärrsnäppa, Beijershamn Öland, 23 juli 2015.

Fåglar som rör sig

När jag fotograferar fåglar som rör sig aktivt i ett grenverk så ställer jag in 1/1200 s, AI Servo/ Continuous-servo autofokus (AF-C), en enda sökarpunkt i mitten för autofokusen, samt långsam eller snabb seriebildstagnning beroende på hur kvickt fågeln rör sig. Då ändrar kameran skärpan hela tiden i takt med att fågeln flyttar sig. Har du ett teleobjektiv med bildstabilisering så ska denna vara inställd i läget för panorering. Om fågeln finns inne i ett grenverk eller i vass så stänger jag av autofokusen och fokuserar manuellt.

Även när jag fotograferar promenerande vadare så ställer jag in kameran på detta sätt, men väljer gärna ännu snabbare exponeringstid, kanske 1/1600 s eller 1/2000 s för att fåglarna ska bli skarpa.

Flygande fåglar mot himmel

När jag fotograferar flygande fåglar mot himmel så ställer jag in 1/2000 s (1/3200 s för små fåglar), AI Servo/ Continuous-servo autofokus (AF-C), samt snabb seriebildstagnning, samt +1,5 stegs exponeringskompensation. En snabb slutartid i kombination med inställningen kontinuerlig autofokus krävs för att få skarpa bilder på rörliga mål. Använd ett kluster av sökarpunkter i mitten för autofokusen. Att i stället låta kameran själv välja autofokuspunkter är inte tillräckligt snabbt, åtminstone enligt min erfarenhet. Allt för många flyktbilder blir oskarpa. Exponeringskompensationen gör att fåglarna blir någorlunda rätt exponerade mot ljus himmel. Med vissa moderna, spegellösa kameror kan man se exponeringskompensationens effekt direkt i sökaren under tiden man

Fotografering av flygande fågel mot himmel kräver exponeringskompensation för att fågeln inte ska bli för mörk. Dessa båda bilderna visar resultatet utan exponeringskompensation (vänster), respektive med +1,5 stegs exponeringskompensation (höger). En snabb slutartid, t.ex. 1/2000 s, samt kontinuerlig autofokus krävs för att få skarpa bilder. Havsörn, Eslövs kommun, 24 maj 2023.

fotograferar, och kan på så sätt finjustera exponeringskompensationen för perfekt exponering.

Objektivets bildstabilisering ska vara inställd i läget för panorering.

Flygande fåglar mot varierande bakgrund

När jag fotograferar flygande fåglar mot ömsom skog/äng/åker/hav och ömsom himmel brukar jag köra i manuellt läge (M), ställa in 1/2000 s och full bländare (t.ex. f.5,6) och sedan rikta kameran mot skog/äng/åker/hav och ställa in ISO så att exponeringen blir korrekt. Alltså manuellt inställt ISO och ingen exponeringskompensation. Då bör alla bilder bli hyggligt exponerade oavsett bakgrunden. Objektivets bildstabilisering ska vara inställd i läget för panorering.

Fåglar i motljus

När jag fotograferar sittande eller hopande fåglar i motljus så brukar jag köra i manuellt läge (M), ställa in 1/800 eller 1/1200 s, full bländare (t.ex. f.5,6) och sedan rikta kameran mot vegetation i medljus och ställa in ISO så att exponeringen blir korrekt. Då bör motljusbilderna bli hyggligt exponerade. Ta en provbild och granska.

Våga ta motljusbilder! De kan bli otroligt vackra när fågeln omges av en ljus bård. Bäst resultat får du om solljuset faller in i aningen sned vinkel så att den inte lyser rakt in i kameran.

Ändra inställningar efter situation

Under tiden man rör sig i fält växlar motivmöjligheterna kontinuerligt – hoppande

de fågel, flygande fågel, sittande fågel, promenerande fågel – och då måste jag som fotograf kontinuerligt ändra inställningarna på kameran i takt med motivmöjligheterna. Jag måste ligga lite före så att jag är redo när bildmöjligheterna dyker upp.

Har du en spegellös kamera med ögondetektion bör kameran ställas in så att en knapp används för starta autofokusen och en annan knapp används för att starta ögondetektionen. Detta kräver samtidigt att autofokusen inte längre kan aktiveras med avtryckaren. När du fotograferar fågel bör du börja med att starta autofokuseringen så att kameran snabbt låser skärpan på fågeln. Och först därefter växla till ögondetektion. Om du istället skulle inleda med ögondetektion så letar kameran efter ögat snarare än efter fågeln. Detta fungerar dåligt om fågeln är i ett grenverk eller är på lite avstånd. Låter det nytt och krångligt? Läs mer om lämpliga inställningar av spegellösa kameror i kamerans manual och på olika fotograf-forum, t.ex. Facebookgruppen Svenska Fågelfotografer.

Efter fotograferingen, radera enbart helt oskarpa bilder i fält. Det kan vara svårt att avgöra hur bra/dålig en bild är enbart genom att granska den på kameradisplayen. En rättvis bildradering görs bättre hemma vid datorskärmen.

Läs mer

Vill du fördjupa dig i ämnet fågelfotografering rekommenderas dessa utmärkta böcker:

- *Konsten att fotografera fåglar och andra djur* - version 2.0 – av Brutus Östling

Motljusbild tagen i Manuellt exponeringsläge, där jag först manuellt ställt in slutartid, bländare och ISO mot vegetation i medljus så att exponeringen blir korrekt, och sedan använt dessa manuella inställningar i motljus. Då blir motljusbilderna hyggligt exponerade. Motljusbilder kan bli otroligt vackra! Skäggmes, Utvälinge, 6 februari 2021.

- *Flyktige motiver* – av Christian Tiller och Terje Kolaas (på norska)
- *Fotografera fåglar & vilda djur: naturfotografens 101 bästa råd* – av Ole Jørgen Lioddén

Mikael Arinder
mikael.arinder@telia.com